ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД ФОНУ ЖИВЛЕННЯ

І.В.СМІРНОВА**,** *асистент кафедри землеробства, геодезії та землеустрою*
В.В.ГАМАЮНОВА*, д.с.-г.н., професор, зав. кафедри – науковий керівник*
Миколаївський національний аграрний університет
E-mail: *smirnovaiv@mnau.edu.ua*

У вирішенні проблеми продовольчої безпеки держави одне з провідних місць посідає пшениця озима як головна зернова культура. В зв'язку з цим пріоритетними заходами, що забезпечать гарантоване й конкурентоспроможне виробництво зерна озимини в сучасних умовах господарювання, є внесення науково обґрунтованих доз добрив та оптимізація режимів живлення рослин впродовж вегетаційного періоду [1].

Визначення економічної ефективності дає чітку характеристику всім факторам і прийомам, що включають у технологію вирощування культури. Саме цей показник враховує всі кількісні та вартісні складові і дозволяє стверджувати про доцільність або недоречність застосування того чи іншого елементу технології вирощування культури [2]. В Україні через значну строкатість у забезпеченості ґрунту основними доступними елементами живлення коливання приростів урожаїв більш значні – від 30 до 70%, а при вирощуванні культур в неполивних умовах – 30-50% [3].

Разом з тим багато дослідників зазначають, що незалежно від досліджуваних факторів, які включають до елементів технології вирощування культури, одним із основних показників економічної ефективності є приріст урожайності. Саме він визначає вартість додатково одержаної продукції, собівартість, сформований чистий прибуток та рівень рентабельності [4-5].

Метою наших досліджень було оптимізувати рівень мінерального живлення рослин сортів пшениці озимої при вирощуванні їх в умовах південного Степу України.

Експериментальні дослідження проводили впродовж 2010–2013 рр. на дослідному полі Миколаївського НАУ. Об'єктом досліджень була пшениця

озима – сорти Кольчуга та Донецька 48. Технологія їх вирощування, за винятком досліджуваних факторів, була загальноприйнятою до існуючих зональних рекомендацій для південного Степу України.

Ґрунт дослідних ділянок представлений чорноземом південним, залишковослабкосолонцюватим важкосуглинковим на лесах. Реакція грунтового розчину нейтральна (pH – 6,8). Вміст гумусу в шарі 0 – 30 см становить 3,3%. Рухомих форм елементів живлення в орному шарі грунту в середньому містилося: нітратів (за Грандваль-Ляжу) – 18, рухомого фосфору (за Мачигіним) – 49, обмінного калію (на полуменевому фотометрі) – 295 мг/кг ґрунту. Площа посівної ділянки 50 м^2, облікової 26 м^2, повторність 4-разова.

До схеми досліду були включені наступні фактори: фон живлення (А) – без добрив (контроль), N_{30} ; N_{60} ; $N_{16}P_{16}K_{16}$ та розрахункова доза добрив на рівень урожайності 3,0 т/га; сорти пшениці озимої (В) – Кольчуга та Донецька 48.

Для розрахунку економічної ефективності вирощування пшениці озимої залежно від сорту та доз мінеральних добрив визначали вартість валової продукції з 1 га, виробничі витрати на 1 га, собівартість 1 т зерна, чистий прибуток з 1 га, рентабельність виробництва зерна пшениці озимої та окупність додаткових витрат на виробництво (застосування мінеральних добрив). Обчислювали дані показники за фактичним об’ємом виконаних робіт на основі технологічних карт вирощування пшениці озимої за 2011, 2012 та 2013 рр. за розцінками на початок 2017 року.

Встановлено, що досліджувані агрозаходи суттєво впливали не тільки на рівень урожайності пшениці озимої, але й на економічну ефективність вирощування культури. Так, вартість валової продукції була найбільшою у сорту Кольчуга за використання розрахункової дози добрив і становила 10880 грн./га, що на 77% більше, порівняно з контрольним варіантом. Вирощування цього сорту забезпечило найнижчу собівартість одиниці продукції у варіанті внесення розрахункової дози добрив і склала 1504,2 грн./ц, що на 13,9 % менше, ніж за вирощування без добрив.

Загалом, найвищою економічна ефективність вирощування пшениці озимої, в середньому за роки досліджень, визначена по сорту Кольчуга за розрахункової дози мінеральних добрив. Так, чистий прибуток на 1 га посіву у вищезазначеному варіанті склав 2542,6 грн., а рівень рентабельності – 112,7%, що перевищило варіант без добрив цього ж сорту відповідно на 124,4 і 57 відносних пунктів.

Сорт Донецька 48 формував нижчі показники економічної ефективності внаслідок дещо нижчої зернової продуктивності. Так, у варіанті розрахункової дози добрив чистий прибуток склав 5014 грн./га, собівартість 1603,2 грн./т, а рівень рентабельності – 99,6%, тоді як без добрив у контролі зазначені показники при вирощуванні цього сорту відповідно склали 1708,4грн./га; 2012,4 грн./т та 49,1%.

Також слід зазначити, що незалежно від доз і співвідношення елементів живлення у добривах, чистий прибуток від їх внесення порівняно з неудобреним контролем по обох сортах зростав. Разом з тим за застосування мінерального азоту в дозах як N_{30}, так і N_{60} при вирощуванні пшениці озимої сорту Кольчуга призводило до зниження рівня рентабельності порівняно з контролем, а сорту Донецька 48 цей показник, навпаки, дещо зростав. Найнижчим рівень рентабельності по обох досліджуваних сортах визначно за внесення під культуру нітроамофоски - $N_{16}P_{16}K_{16}$, внаслідок високої її вартості.

Література

1.Середа І. І. Урожайність та економічна ефективність вирощування пшениці озимої по непарових попередниках / І.І. Середа // Бюлетень інституту зернового господарства. – Дніпропетровськ: Інститут зернового господарства, 2012. - № 3. – С. 103-107.

2.Лебідь Є.М. Наукові основи підвищення ефективності виробництва зерна в Україні / Є.М. Лебідь, М.С. Шевченко // Бюлетень інституту зернового господарства. – Дніпропетровськ: Інститут зернового господарства, 2008. - № 33.-34. – С. 3-7.

3.Маслак О.І. Ринок зерна: прогноз на новий врожай / О.І. Маслак // Пропозиції. – 2009. - №8. – С. 44-47.

4.Чабан В.Г. Вплив добрив та пестицидів на продуктивність рослинництва / В.Г. Чабан // Економіка АПК: Міжн. наук.-виробн. журнал. – 1999.- № 11.- С. 29-31.

5.Конопльова Є.Л. Ефективність заходів підвищення урожайності та якості зерна пшениці озимої по попереднику чорний пар в північному Степу України / Є.Л. Конопльова // Бюлетень інституту зернового господарства. – Дніпропетровськ: Інститут зернового господарства, 2012. - № 3. – С. 99-103.